

حرکت

شماره ۲۷ - ص ص : ۷۱ - ۵۵

تاریخ دریافت : ۸۴ / ۰۴ / ۲۶

تاریخ تصویب : ۸۴ / ۰۸ / ۱۱

بررسی عملکرد سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال جمهوری اسلامی ایران و مقایسه آن با سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال ژاپن

علیرضا الهی^۱ - دکتر محمود گودرزی - دکتر محمد خبیری

دانشجوی دکتری مدیریت و برنامه ریزی در ورزش - استادیار دانشگاه تهران - استادیار دانشگاه تهران

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، بررسی عملکرد سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال جمهوری اسلامی ایران و مقایسه آن با عملکرد سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال ژاپن بوده است. عملکرد این دو سازمان در حیطه‌های جایگاه سازمانی، عملکرد مالی، عملکرد در ارتباط با بازیکنان حرفه‌ای و ارائه خدمات پشتیبانی و اطلاع‌رسانی مورد مقایسه قرار گرفتند. روش پژوهش حاضر از نوع مطالعات توصیفی - موردی و روش جمع‌آوری داده‌ها نیز از نوع ترکیبی است که در آن از مصاحبه‌های منظم و غیرمنظم، بررسی مدارک و منابع (اساسنامه‌ها، آیین‌نامه‌ها و گزارش‌های عملکردی) و شبکه جهانی اینترنت استفاده شد. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز به صورت توصیف محتوای یافته‌ها بود. نتایج پژوهش حاکی از آن است که عملکرد سازمان لیگ حرفه‌ای ایران نسبت به سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال ژاپن در بیشتر حیطه‌های مورد بررسی ضعیف است. از مهم‌ترین ضعف‌های عملکرد سازمان لیگ حرفه‌ای ایران، عدم کمیته‌های تخصصی در سازمان لیگ، نقش ضعیف مجمع عمومی سازمان لیگ، عدم بهره‌برداری مناسب از منابع مالی موجود در ورزش حرفه‌ای و سیستم نامناسب نقل و انتقال بازیکنان است. در پایان باتوجه به یافته‌های پژوهش پیشنهادی کاربردی به مسئولان فدراسیون فوتبال، سازمان تربیت بدنی و سازمان لیگ حرفه‌ای ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی

مطالعه تطبیقی، لیگ حرفه‌ای فوتبال، ایران، ژاپن.

مقدمه

امروزه ورزش از انجام فعالیت بدنی صرف فراتر رفته و در کشورهای مختلف بسیار توسعه یافته است تا جایی که ورزش در بیشتر کشورها به مثابه تجارت و صنعت به شمار می‌رود. دولتمردان در کشورهای پیشرفته ورزش را به عنوان یک تجارت و صنعت مهم در کنار سایر صنایع به حساب می‌آورند (۱۵). ورزش حرفه‌ای به عنوان یکی از حیطه‌های متنوع و گوناگون ورزش امروزی، نقش بسزایی در پیشبرد صنعت ورزش داشته به طوری که عنایت به ورزش حرفه‌ای کمک شایان و قابل توجهی به اقتصاد بسیاری از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه کرده است (۱۷). برگزاری مسابقات ورزشی به شکل کاملاً حرفه‌ای نه تنها در سطح ملی، بلکه در سطوح بین‌المللی نیز در رشته‌های مختلف در سراسر جهان رایج است. این مسابقات معمولاً به صورت بازی‌های لیگ برگزار می‌شوند. متولی برگزاری لیگ‌های حرفه‌ای در بیشتر کشورهای دارای لیگ حرفه‌ای، سازمان‌های لیگ حرفه‌ای^۱ هستند. این سازمان‌ها از یک سو مسئولیت برگزاری مسابقات لیگ و از سوی دیگر مسئولیت جذب درآمدهای کلان حاصل از برگزاری این مسابقات را بر عهده دارند.

ورزش فوتبال نیز به عنوان یکی از جذاب‌ترین و پردرآمدترین ورزش حرفه‌ای به شمار می‌رود. امروزه فوتبال از انجام فعالیت بدنی به صورت آماتوری فراتر رفته و توسعه‌ای همه‌جانبه در زمینه‌های مختلف را تجربه کرده است. مدیران برنامه‌های تلویزیونی و ماهواره‌ای برای پخش بازی‌های معتبر و لیگ‌های معروف حاضر به خرید حقوق پخش تلویزیونی از سازمان‌های لیگ به قیمت‌های کلان میلیون دلاری می‌باشند (۱۶). اطلاع‌رسانی مسابقات لیگ‌های حرفه‌ای جهان در صفحات حاشیه‌ای و انتهای روزنامه‌ها، هفته‌نامه‌ها و ماهنامه‌ها قرار نمی‌گیرد بلکه بسیاری از آنها صفحات مخصوصی را به خود اختصاص داده‌اند. داد و ستدهای چند میلیون دلاری برای نقل و انتقال بازیکنان بین باشگاه‌ها، وجود حامیان مالی با سرمایه‌های بسیار کلان، معامله‌های چند میلیون دلاری سازمان‌های لیگ حرفه‌ای برای تبلیغات اطراف زمین و کسب درآمدهای کلان از محل حق پخش تلویزیونی مسابقات، همگی از جمله عواملی‌اند که فوتبال حرفه‌ای را از یک بازی ساده و ورزش بی‌پیرایه به تجارت یا صنعت بین‌المللی تبدیل ساخته‌اند (۱۶).

از ارکان اصلی صنعت فوتبال، می‌توان بازیکنان حرفه‌ای، مربیان حرفه‌ای، باشگاه‌های حرفه‌ای و سازمان‌های لیگ حرفه‌ای را نام برد که هرکدام اهمیت خاصی دارند. ولی از آنجا که سازمان‌های لیگ دربرگیرنده بازیکنان و باشگاه‌ها بوده و نقش سازماندهی مسابقات حرفه‌ای را نیز برعهده دارند، از این‌رو نقشی بسیار اساسی در صنعت فوتبال ایفا می‌کنند. در حقیقت عملکرد مطلوب و بهینه سازمان‌های لیگ در اموری چون امور مالی، نیروی انسانی و مدیریت برگزاری مسابقات تأثیرات مثبت و غیرقابل انکاری را در همه جوانب فوتبال حرفه‌ای به همراه خواهد داشت.

در کشور ایران نیز برگزاری مسابقات فوتبال به صورت لیگ‌های مختلف ریشه چندین ساله دارد. ولی سرانجام با پیشنهاد فدراسیون فوتبال جمهوری اسلامی ایران و پیگیری مسئولان، مسابقات لیگ حرفه‌ای در فصل مسابقات ۸۱-۱۳۸۰ شروع شد و تاکنون ۵ دوره آن نیز به پایان رسیده است. فدراسیون فوتبال جمهوری اسلامی ایران با تشکیل نهادی به نام «سازمان لیگ» کلیه اختیارات اجرایی این مسابقات را برعهده این سازمان گذاشته است (۵). به عبارت دیگر، سازمان لیگ به عنوان نهاد متولی اجرایی لیگ حرفه‌ای فوتبال در ایران مطرح است. این سازمان به عنوان یکی از نهادهای ورزشی فعال در ایران نزدیک ۵ سال است که تاسیس شده و هم اکنون نیز در حال فعالیت است. اکنون پس از گذشت چند سال از فعالیت این سازمان، سؤالات بسیار زیادی از طرف متخصصان مطرح شده و انتقاداتی نیز به عملکرد این سازمان وارد شده است. بهبود عملکرد این سازمان در حیطه‌های مختلف مدیریت ورزش حرفه‌ای نه تنها تأثیر بسزایی بر وضعیت فوتبال حرفه‌ای در کشور خواهد داشت، بلکه از دیدگاه دیگر بر توسعه همه‌جانبه فوتبال کشور در سطوح قهرمانی ملی و باشگاهی نیز تأثیرگذار خواهد بود. همچنین عملکرد خوب مالی سازمان لیگ می‌تواند سود زیادی را عاید باشگاه‌های شرکت‌کننده در لیگ حرفه‌ای کند تا دیگر باشگاه‌های لیگ فوتبال ایران از وضعیت مصرف‌کننده صرف، بیرون بیایند و به عنوان یک باشگاه واقعاً حرفه‌ای به درآمدزایی برای خود بپردازند. تحقیقات انجام شده در داخل کشور نیز وجود ساختار مناسب در سازمان لیگ (۱ و ۲) و نیز چرخه ارتباطی مناسب و مطلوب با دیگر سازمان‌های درگیر در امر فوتبال حرفه‌ای نظیر فدراسیون فوتبال و باشگاه‌ها، را در خصوص پیشرفت ورزش فوتبال در کشور مهم دانسته‌اند (۳).

در این پژوهش محقق سعی کرده تا عملکرد سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال جمهوری اسلامی ایران را در حیطه‌های مهم عملکردی این سازمان مورد بحث و بررسی قرار دهد و آن را با عملکرد سازمان لیگ ژاپن مقایسه کند. شایان ذکر است که انتخاب سازمان لیگ حرفه‌ای ژاپن به عنوان الگوی مبنا (محک)^۱ در این پژوهش به دلایل زیر صورت پذیرفت:

- دارا بودن اطلاعات شفاف و قابل اعتماد در سازمان لیگ ژاپن
- قدمت نه چندان زیاد لیگ حرفه‌ای ژاپن
- اختلاف نه چندان زیاد سطح فوتبال ژاپن با فوتبال ایران و جایگاه ویژه مدیریت ورزش در

ژاپن

حیطه‌های مورد بررسی پژوهش عبارت بودند از:

- جایگاه سازمانی و ارتباط سازمان لیگ با فدراسیون مربوطه
 - عملکرد مالی و منابع درآمدی
 - چگونگی عملکرد سازمان لیگ در ارتباط با بازیکنان حرفه‌ای و عملکرد سازمان لیگ در حیطه ارائه خدمات پشتیبانی و اطلاع رسانی
- باتوجه به اینکه این پژوهش از نوع پژوهش‌های کاربردی است، امید بر آن است که با ارائه نتایج حاصل از این پژوهش بتوان مسئولان سازمان تربیت بدنی کشور، فدراسیون فوتبال و سازمان لیگ را از نقاط ضعف، قوت‌ها، فرصت‌ها و تهدیدات موجود مطلع ساخت تا بتواند زمان بیشتری را صرف جبران کاستی‌های احتمالی کنند و امیدواریم بتوان با برنامه‌ریزی جامع و راهبردی برای سازمان لیگ حرفه‌ای، آن را به سطح استانداردهای لیگ‌های حرفه‌ای معتبر آسیایی و حتی الامکان اروپایی سوق داد.

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر از نوع مطالعات توصیفی - موردی بوده که در آن عملکرد سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی قرار گرفته و با عملکرد سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال ژاپن مقایسه شده است. پژوهشگر در این پژوهش ضمن بررسی مدارک و اسناد به دست

آمده از سازمان‌های لیگ حرفه‌ای ایران و ژاپن، آنها را مورد تجزیه و تحلیل و بحث محتوایی قرار داده است.

روش جمع‌آوری داده‌ها

روش جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش از نوع ترکیبی بوده و در جمع‌آوری اطلاعات از سازمان لیگ حرفه‌ای ایران از روش‌های بررسی مدارک و منابع و مصاحبه‌های حضوری (منظم و نامنظم) با مسئولان این سازمان استفاده شد. در جمع‌آوری اطلاعات در مورد سازمان لیگ حرفه‌ای ژاپن، پس از مکاتبه با فدراسیون فوتبال و سازمان لیگ فوتبال ژاپن و بیان موضوع تحقیق، اطلاعات مورد نیاز درخواست شد. این اطلاعات در قالب گزارش‌های معتبر عملکردی، اساسنامه‌ها و آیین‌نامه‌ها توسط پست سفارشی به روابط بین الملل فدراسیون فوتبال ارسال شد که در اختیار محقق قرار گرفت. در بعضی موارد نیز برای دریافت اطلاعات از شبکه جهانی اینترنت استفاده گردید.

روش تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش

باتوجه به اینکه روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی - موردی است، از این‌رو برای تجزیه و تحلیل داده‌ها با مطالعه دقیق و جامع اطلاعات دریافتی از سازمان لیگ ایران و ژاپن، نظیر اساسنامه‌ها، آیین‌نامه‌ها، گزارش‌های عملکردی و غیره به تحلیل محتوای آنها پرداخته شده و با یکدیگر مقایسه شدند. برای ارائه یافته‌های پژوهش‌های حاضر باتوجه به ماهیت پژوهش و اطلاعات مرتبط، از جداول و نمودارهای مقایسه‌ای و تحلیل محتوای اطلاعات استفاده شد.

نتایج و یافته‌های تحقیق

در این بخش به ارائه یافته‌های پژوهش به تفکیک حیطه‌های مورد بررسی پرداخته شده است.

۱. مقایسه سازمان‌های لیگ حرفه‌ای فوتبال ایران با ژاپن در حیطه جایگاه سازمانی و چگونگی

ارتباط آنها با فدراسیون‌های فوتبال خود

بررسی نمودارهای تشکیلاتی سازمان‌های لیگ حرفه‌ای ایران و ژاپن، و مدارک مربوط به واحدهای سازمانی موجود در این سازمان‌ها و عملکرد آنها تفاوت‌هایی را در این دو سازمان نمایان می‌سازد. عمده‌ترین این تفاوت‌ها عبارتند از:

سازمان لیگ حرفه‌ای ایران به عنوان یکی از واحدهای سازمانی فدراسیون فوتبال ایران مطرح است و زیر نظر مستقیم فدراسیون فوتبال فعالیت می‌کند (در نمودار سازمانی فدراسیون فوتبال ایران، سازمان لیگ حرفه‌ای به عنوان یکی از واحدهای فدراسیون فوتبال مشخص شده است) (۳ و ۵). ولی سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال ژاپن به صورت سازمان جداگانه‌ای به ثبت رسیده و به طور مستقیم به فعالیت می‌پردازد. نمودار سازمانی لیگ حرفه‌ای ژاپن و همچنین نمودار سازمانی فدراسیون فوتبال این کشور هیچ‌گونه ارتباطی را بین این دو نهاد نشان نمی‌دهد (هرچند فدراسیون فوتبال ژاپن به عنوان تنها متولی فوتبال در این کشور عملکرد سازمان لیگ را زیر نظر دارد) (۱۱ و ۱۰).

- درصد بیشتر اعضای مجمع عمومی سازمان لیگ ایران را مسئولان فدراسیون فوتبال تشکیل می‌دهند و براساس اساسنامه سازمان لیگ، رییس سازمان لیگ نیز همان نایب رییس فدراسیون فوتبال است (۵). هرچند هم‌اکنون برخلاف اساسنامه، ریاست سازمان لیگ برعهده شخص رییس فدراسیون است. این در حالی است که در سازمان لیگ حرفه‌ای ژاپن، بالاترین رکن تصمیم‌گیری در سازمان لیگ ژاپن مجمع عمومی این سازمان است و درصد اعظم اعضای آن را نیز باشگاه‌ها تشکیل می‌دهند. ریاست سازمان لیگ با رأی اعضای مجمع عمومی انتخاب می‌شود، علاوه بر آن هیأت مدیره سازمان لیگ نیز توسط مجمع عمومی انتخاب می‌شود (۱۴).

- لیگ حرفه‌ای ایران فاقد کمیته‌های تخصصی است و از کمیته‌های فعال فدراسیون فوتبال بهره می‌برد. این کمیته‌ها عبارتند از: کمیته تجدید نظر و کمیته فنی و لیکن در لیگ حرفه‌ای ژاپن ۸ کمیته تخصصی وجود دارد که مربوط به خود سازمان لیگ حرفه‌ای ژاپن است و امور اجرایی مربوط به اجرای مسابقات لیگ را برعهده دارند و عبارتند از: کمیته انضباطی، کمیته داوران، کمیته فنی، کمیته پزشکی ورزشی، کمیته امور حقوقی، کمیته ناظران و مسئولان مسابقات، کمیته کنترل دوپینگ، کمیته مشورتی مدیریت (۱۲). همچنین اطلاعات دریافتی از سازمان لیگ حرفه‌ای ایران حاکی از آن است که بسیاری از واحدهای سازمان لیگ حرفه‌ای ایران نظیر واحد مطبوعات و روابط عمومی، آمار و تحقیقات و رایانه، انتظامات و امنیت و امکانات استادیوم واحدهای سازمانی فدراسیون فوتبال هستند که امور مربوط به سازمان لیگ را نیز انجام می‌دهند و سازمان لیگ در بیشتر موارد دارای واحدهای سازمانی مشخص و مجزا از فدراسیون فوتبال نیستند.

۲. مقایسه عملکرد مالی سازمان لیگ حرفه ای فوتبال ایران با عملکرد سازمان لیگ حرفه ای

فوتبال ژاپن

جدول ۱ بیانگر منابع مالی و میزان درآمد حاصل از هر یک در سازمان لیگ ایران از بدو تشکیل تا پایان فصل ۸۳-۸۲ است. مشاهده می شود که عمده ترین منبع مالی لیگ حرفه ای ایران درآمد حاصل از بلیت فروشی مسابقات است و پس از آن تبلیغات محیطی زمین بیشترین درآمد را نصیب لیگ حرفه ای ایران ساخته است.

جدول ۱ - منابع مالی سازمان لیگ حرفه ای ایران به همراه میزان درآمد حاصل از هر یک در سه فصل اخیر (ارقام به ریال است)^۱

فصل مسابقات	عنوان منبع درآمدی		
	۱۳۸۰-۱۳۸۱	۱۳۸۱-۱۳۸۲	۱۳۸۲-۱۳۸۳
درآمد حاصل از بلیت فروشی	۳۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰	۲,۲۷۰,۳۵۸,۶۲۰	۳,۷۷۷,۶۲۰,۳۸۰
درآمد حاصل از تبلیغات	۱,۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۶,۰۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰
درآمد حاصل از حق ثبت نام بازیکنان	۳۳۳,۰۰۰,۰۰۰	۳۳۳,۰۰۰,۰۰۰	۳۳۳,۰۰۰,۰۰۰
درآمد حاصل از فروش فرم قرارداد	۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۲,۳۹۵,۰۰۰	۳,۰۹۰,۰۰۰
درآمد حاصل از محل جرایم	۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۲,۰۰۰,۰۰۰	۲۰۳,۳۷۰,۰۰۰
مجموع درآمدها	۱۵,۳۷۲,۵۰۰,۰۰۰	۸,۶۷۲,۶۵۳,۶۲۰	۱۲,۳۱۶,۶۰۰,۳۸۰
میانگین درآمد در سه فصل مسابقات	۲,۰۶۲,۰۰۰,۰۰۰	۲,۸۵۷,۵۰۰,۰۰۰	۲,۰۶۲,۰۰۰,۰۰۰

جدول ۲ منابع مالی سازمان لیگ حرفه ای فوتبال ژاپن را از بدو تاسیس (۱۹۹۲) تا سال ۲۰۰۳ نشان می دهد (۱۱). در این جدول انواع درآمدهای این سازمان به همراه مقدار درآمد حاصل از هر یک به تفکیک نشان داده شده است. آمار و ارقام جدول ۲ حاکی از آن است که در بین منابع

۱- تمامی ارقام و اطلاعات مالی سازمان لیگ به صورت مکتوب از امور مالی سازمان لیگ حرفه ای جمهوری اسلامی ایران

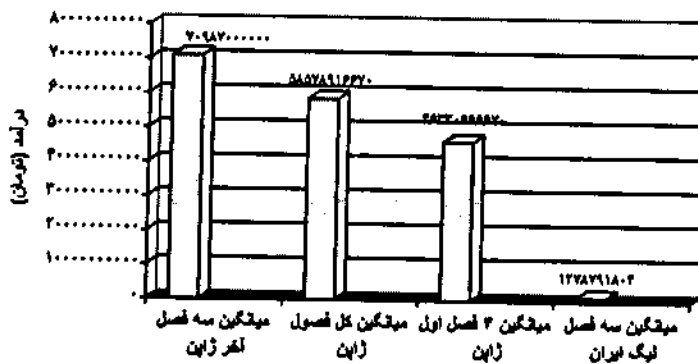
اخذ شده است.

درآمدی سازمان لیگ ژاپن، حق پخش تلویزیونی و حامیان مالی بیشترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند (۱۲).

جدول ۲ - منابع مالی سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال ژاپن را از بدو تاسیس (۱۹۹۲) تا سال ۲۰۰۳ (ارقام به میلیون تومان است)

سال	۱۹۹۲	۱۹۹۳	۱۹۹۴	۱۹۹۵	۱۹۹۶	۱۹۹۷	۱۹۹۸	۱۹۹۹	۲۰۰۰	۲۰۰۱	۲۰۰۲	۲۰۰۳
حق عضویت	۰	۳۳۸	۳۸۰	۴۹۲	۵۸۹	۵۹۷	۶۰۰	۶۸۰	۶۱۰	۶۵۰	۶۵۰	۶۱۰
حق پخش تلویزیونی	۳۰	۷۵۱	۱۵۳۰	۱۵۹۸	۸۳۹	۱۳۳۲	۱۵۳۳	۱۶۰۲	۱۵۵۷	۱۷۳۷	۳۳۰۵	۷۵۰۰
حامیان مالی	۱۰۹۹	۱۶۱۰	۲۰۷۷	۲۶۵۳	۳۳۶۷	۳۸۳۲	۳۸۳۲	۳۲۶۷	۳۸۱۶	۳۷۳۲	۳۳۶۷	۳۵۰۰
فروش تیراژ	۳۶۰	۵۰۰	۷۵۰	۱۲۹۳	۲۵۳۸	۳۳۱۱	۳۲۳	۱۹۳	۱۶۵	۲۱۵	۲۸۹	۳۳۳
درآمدهای ورزشگاه (به عنوانی سازمان لیگ)	۱۹۳	۷۹۰	۳۱۹۹	۲۸۷	۳۳۱۸	۱۹۰۲	۲۲۸	۱۷۳	۱۲۰	۱۸۳	۲۵۵	۱۲۹
دیگر درآمدها	۶۵۸	۶۸	۹۵	۵۳۹	۱۹۲	۳۳۶	۳۲۹	۲۹۱	۳۱۸	۳۱۶	۳۹۰	۳۳۳
مجموع درآمدها	۶۶۰	۲۳۳۷	۶۸۰۰	۱۰۱۵۳	۱۰۱۰۷	۱۰۱۱۲	۱۰۱۵۸	۱۰۱۱۲	۱۰۱۱۲	۱۰۱۱۲	۱۰۱۱۲	۱۰۱۱۲

شکل ۱ نشان دهنده مقایسه کل درآمد سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال ایران و ژاپن است. همانگونه که ملاحظه می‌شود، میانگین درآمد سه فصل لیگ برتر ایران با میانگین درآمد ۳ فصل اول، کل فصل‌ها و ۳ فصل آخر لیگ فوتبال ژاپن مقایسه شده است. ملاحظه می‌شود که اختلاف فاحشی بین هر کدام از میانگین‌های به دست آمده برای لیگ ژاپن با میانگین به دست آمده در لیگ برتر ایران وجود دارد. شایان ذکر است که میانگین درآمد لیگ ایران در سه فصل مسابقات انجام شده ۰/۲۷ برابر میانگین درآمد ۳ فصل اول، ۰/۱۸ برابر میانگین درآمد ۳ فصل آخر و ۰/۲۱ برابر میانگین درآمد کل فصل مسابقات انجام شده در لیگ حرفه‌ای فوتبال ژاپن است.



نمودار ۱- مقایسه کل درآمد سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال ایران و ژاپن (ارقام به تومان است)

مجموع درآمدهای سازمان لیگ ژاپن و ایران از منابع مختلف مالی به دست آمده است. حق پخش تلویزیونی یکی از مهم‌ترین منابع درآمدی در لیگ ژاپن از بدو تاسیس تاکنون بوده، ولی سازمان لیگ حرفه‌ای ایران هیچ‌گونه درآمدی از محل پخش تلویزیونی نداشته است. همچنین تبلیغات و حامیان مالی از دیگر منابع مالی در این دو سازمان به شمار می‌روند. مقایسه درآمد حاصل از تبلیغات و حامیان مالی بین سازمان لیگ ایران و ژاپن نیز نشان می‌دهد که میانگین درآمد حاصل از تبلیغات و حامیان مالی در سازمان لیگ ژاپن در ۳ فصل اول، ۳ فصل آخر و کل

فصل‌های مسابقات در حدود ۱۲/۶۶، ۲۵/۷۴ و ۲۳/۲۵ میلیارد تومان بوده، در حالی که این رقم برای سازمان لیگ حرفه‌ای ایران فقط ۹۳۴ میلیون تومان بوده است.

دیگر منبع درآمدی در دو لیگ حرفه‌ای فوتبال ایران و ژاپن فروش بلیت مسابقات است. فروش بلیت مسابقات لیگ حرفه‌ای فوتبال ایران توسط سازمان لیگ حرفه‌ای و به کمک هیأت‌های فوتبال استان‌ها انجام می‌گیرد، ولی فروش بلیت مسابقات لیگ ژاپن توسط باشگاه‌های فوتبال انجام می‌شود. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که میانگین درآمد بلیت فروشی مسابقات لیگ فوتبال ژاپن در حدود ۱۳/۸ برابر مسابقات لیگ فوتبال ایران است. اختلاف بسیار زیاد بین درآمد بلیت فروشی در لیگ ایران و لیگ ژاپن به دو دلیل زیر است:

۱. بیشتر بودن میانگین تعداد تماشاگر در هر مسابقه از لیگ حرفه‌ای ژاپن
۲. بهای بیشتر بلیت مسابقات لیگ حرفه‌ای ژاپن

۳. مقایسه سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال ایران و ژاپن در حیطه عملکرد در ارتباط با بازیکنان حرفه‌ای

سازمان لیگ حرفه‌ای ایران خدمات زیادی به بازیکنان حرفه‌ای ارائه نمی‌دهد. این سازمان فقط باشگاه‌ها را موظف کرده تا بازیکنان و مربیان خود را تحت پوشش بیمه درمانی قرار دهند (۵). اطلاعات به دست آمده از سازمان لیگ ژاپن حاکی از آن است که در سازمان لیگ فوتبال ژاپن، فعالیت‌ها و برنامه‌های گسترده‌ای در خصوص بازیکنان فوتبال وجود دارد. امور مربوط به بیمه بازیکنان لیگ توسط یکی از شرکت‌های زیر نظر سازمان لیگ ژاپن با نام شرکت ایمنی لیگ^۱ انجام می‌پذیرد.

مرکز حمایت شغلی سازمان لیگ ژاپن^۲ و انجمن فوتبالیست‌های حرفه‌ای لیگ ژاپن^۳ نیز مراکزی هستند که با حمایت سازمان لیگ ژاپن به وجود آمده تا خدماتی چون مشاوره شغلی، کاربایی و مشاوره برای برنامه‌ریزی در دوران بازنشستگی بازیکنان را انجام دهند. همچنین بررسی

1 - J.Safety Inc.

2 - League Career Support Center (CSC)

3 - League Pro-Footballers Association

آیین نامه نقل و انتقالات بازیکنان لیگ برتر ایران نشان می دهد که در مورد مبلغ حق الزحمه بازیکنان فوتبال و میزان سقف حقوق برای بازیکنان حرفه ای فوتبال هیچ گونه قوانین و مقرراتی تدوین نشده است (۵). همچنین مطابق اطلاعات به دست آمده از سازمان لیگ فوتبال و فدراسیون فوتبال هیچ گونه اصول اخلاقی ویژه بازیکنان حرفه ای تدوین نشده است. در قراردادهای حرفه ای نیز هیچ گونه پیش بینی در مورد اصول اخلاقی که یک بازیکن در قبال باشگاه، و سازمان لیگ و رسانه ها باید رعایت کند پیش بینی نشده است. اما بررسی کتابخانه ای مقررات، آیین نامه ها و برنامه های سازمان لیگ حرفه ای فوتبال ژاپن و همچنین فدراسیون فوتبال ژاپن حاکی از آن است که اصول و مقررات ویژه ای در موارد مربوط به قراردادهای بازیکنان فوتبال در ژاپن حاکم است و برای بازیکنان باتوجه به رده بندی های آنها سقف حقوق مشخصی تعیین شده است (۷ و ۹). علاوه بر آن سازمان لیگ حرفه ای ژاپن اصول اخلاقی ویژه ای را برای بازیکنان حرفه ای فوتبال تدوین کرده است (۱۴).

۴. مقایسه عملکرد سازمان لیگ حرفه ای فوتبال ایران و ژاپن در حیطه فعالیت های خدماتی،

پشتیبانی و اطلاع رسانی

مطابق اطلاعات دریافتی از سازمان لیگ حرفه ای فوتبال ایران، این سازمان هیچ گونه فعالیت عمده ای در زمینه اطلاع رسانی و نیز فعالیت های خدماتی و پشتیبانی انجام نمی دهد و در زمینه اطلاع رسانی این سازمان، حتی سایت اختصاصی نیز ندارد. لیکن یافته های پژوهش حاکی از آن است که سازمان لیگ حرفه ای فوتبال ژاپن خدمات پشتیبانی و اطلاعاتی زیادی را به افراد مختلف درگیر در لیگ حرفه ای نظیر بازیکنان، مربیان، مدیران، خبرنگاران و رسانه های گروهی ارائه می دهد (۱۳).

سازمان لیگ حرفه ای فوتبال ژاپن چهار شرکت وابسته به خود تاسیس کرده است که فعالیت های مختلف پشتیبانی و خدماتی را برعهده دارند که عبارتند از:

۱. شرکت عکس لیگ^۱: تهیه و نگهداری عکس های مسابقات و حفظ حقوق عکس افراد؛

۲. شرکت تصویر لیگ^۱: تهیه و نگهداری تصاویر ویدیویی و تلویزیونی و مدیریت فروش حق پخش تلویزیونی؛
۳. شرکت ایمنی لیگ^۲: اجرای کلیه امور مربوط به بیمه افراد درگیر در لیگ حرفه‌ای و مدیریت ایمنی لیگ؛
۴. شرکت سرمایه گذاری و اقتصادی لیگ^۳: امور مربوط به تبلیغات و نظارت بر توسعه و فروش تولیدات تجاری و بازرگانی، جذب منابع مالی و فروش آرم لیگ (۱۱).
از دیگر فعالیت‌های عمده سازمان لیگ حرفه‌ای ژاپن در حیطه فعالیت‌های خدماتی، پشتیبانی و اطلاع رسانی موارد زیر است:
۱. برگزاری سمینارها و همایش‌های مختلف؛
۲. برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای مدیران، مربیان و...;
۳. تأسیس آکادمی لیگ ژاپن با هدف ارتقای سطح فوتبال ژاپن با روش‌های علمی
۴. پروژه امنیت ورزشگاه‌ها
۵. ارائه سیستم رایانه‌ای برای نگهداری کلیه آمار و ارقام مربوط به مسابقات لیگ ژاپن؛
۶. خدمات تلفنی سازمان لیگ؛
۷. سرویس پست تصویری^۴؛
۸. سیستم تجزیه و تحلیل عملکرد بازیکنان^۵ (۵ و ۱۲)

بحث و نتیجه‌گیری

در این بخش به بحث و نتیجه‌گیری در مورد یافته‌های پژوهش با توجه به تفکیک حیطه‌های مورد بررسی پرداخته شده است.

- جایگاه سازمانی و چگونگی ارتباط سازمان لیگ با فدراسیون فوتبال

1 - J. League Pictures, Inc
 2 - J. Saffley, Inc
 3 - J. League Enterprise. Inc
 4 - Fax - On- Demand Service
 5 - J.Stats Opta
 6 - J's Goal: The J. League's Official Telephone Service

یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که سازمان لیگ حرفه‌ای ایران وابستگی شدیدی به فدراسیون فوتبال دارد و درصد بسیار زیادی از تصمیم‌گیری‌ها، فعالیت‌ها و برنامه‌های این سازمان تحت تأثیر فدراسیون فوتبال است. تحقیقات انجام شده قبلی بر روی فدراسیون فوتبال کشور تقریباً همگی بر این مسئله تأکید داشته‌اند که یکی از مشکلات اصلی فوتبال در کشور عدم ثبات و پایداری ریاست فدراسیون فوتبال است و این مسئله سبب شده که برنامه‌ریزی مناسبی در مورد فوتبال کشور انجام نشود (۱ و ۶). از این رو عدم ثبات فدراسیون و ریاست فدراسیون از یک طرف و وابستگی شدید سازمان لیگ حرفه‌ای و ریاست رییس فدراسیون بر آن از طرف دیگر، احتمالاً مقدمات عدم برنامه‌ریزی مناسب در سازمان لیگ را نیز فراهم می‌کند. مطالعات تطبیقی انجام شده در طرح جامع ورزش کشور نیز در بخش مطالعات توسعه ورزش حرفه‌ای، وابستگی سازمان‌های لیگ حرفه‌ای به فدراسیون‌های مربوطه را مورد بررسی قرار داده است. بررسی‌های انجام شده بر روی چهار لیگ حرفه‌ای بسکتبال، هاکی، بیسبال و فوتبال^۱ در آمریکا، لیگ حرفه‌ای فوتبال در استرالیا و لیگ حرفه‌ای فوتبال در انگلستان نشان داد که هیچ‌کدام از سازمان‌های لیگ مورد بررسی، وابستگی کامل به فدراسیون‌های خود ندارند هرچند این سازمان‌ها موظفند برای انجام فعالیت از فدراسیون مربوطه مجوز دریافت کنند.

- عملکرد مالی سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که عملکرد مالی سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال ایران در مقایسه با سازمان لیگ ژاپن بسیار نامطلوب است. حتی با در نظر گرفتن اختلاف زیادی که بین سرانه تولید ناخالص ایران و ژاپن وجود دارد، باز هم اختلاف زیادی بین وضعیت مالی سازمان‌های لیگ ایران و ژاپن وجود دارد. سرانه تولید ناخالص داخلی^۲ ژاپن در سال ۲۰۰۲ در حدود ۱۸ برابر ایران بوده است (۱۸). این در حالی است که در مقایسه وضعیت مالی سازمان لیگ حرفه‌ای ایران و ژاپن، میزان کل درآمد ژاپن به ترتیب برای میانگین ۳ فصل اول، میانگین کل فصول و میانگین سه فصل آخر ۳۶/۲، ۴۵/۸ و ۵۵/۵ برابر میانگین درآمد سه سال لیگ حرفه‌ای ایران بوده است.

۱- منظور فوتبال آمریکایی است

مطابق یافته‌های پژوهش دلایل عدم مطلوبیت عملکرد مالی سازمان لیگ ایران بسیار زیاد است و لزوم انجام مطالعات گسترده در این مورد ضروری به نظر می‌رسد. محروم بودن سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال از درآمد حاصل از حق پخش تلویزیونی شاید مهم‌ترین ضعف عملکرد نامطلوب مالی این سازمان بشمار رود. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش انجام شده توسط خبیری بر روی باشگاه‌های حرفه‌ای مطابقت می‌کند به این صورت که شاید ماهیت دولتی باشگاه‌ها و نوع سیستم اداره سازمان لیگ حرفه‌ای و همچنین باشگاه‌های لیگ حرفه‌ای موجب شده است که سازمان صدا و سیما از پرداخت حق پخش تلویزیونی به سازمان لیگ ممانعت کند و تا زمانی که وضعیت باشگاه‌های حرفه‌ای فوتبال به حالت کنونی باقی بماند امید کمتری به درآمد حاصل از حق پخش تلویزیونی مسابقات می‌توان داشت (۲). از این رو ضروری است راهکارهای حقوقی مناسب برای قانونی کردن حق پخش تلویزیونی مسابقات فوتبال توسط فدراسیون فوتبال و سازمان لیگ، مورد بررسی قرار گیرد.

سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال ایران در مقایسه با سازمان لیگ ژاپن درآمد بسیار ناچیزی را از محل تبلیغات و حامیان مالی داشته است. وجود کمیته بازاریابی قوی متشکل از متخصصان امر بازاریابی ورزشی در سازمان لیگ حرفه‌ای، و نیز کمیته‌های بازاریابی در باشگاه‌های فوتبال می‌تواند کمک شایانی به افزایش درآمد حاصل از تبلیغات و حامیان مالی لیگ حرفه‌ای در ایران داشته باشد.

- عملکرد سازمان لیگ حرفه‌ای در مورد بازیکنان حرفه‌ای فوتبال

یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال در حیطة ارائه خدمات بیمه بازیکنان، اقدام چندانی انجام نداده است و هیچ‌گونه پیش‌بینی در مورد انواع دیگر بیمه، نظیر بیمه عمر، بازنشستگی و بیکاری انجام نشده است. در حقیقت به دلیل وجود صدمات زیاد در مسابقات فوتبال حرفه‌ای و نیز زودگذر بودن دوران بازیگری حرفه‌ای در فوتبال، وجود انواع بیمه نظیر بیمه بیکاری و بازنشستگی می‌تواند حاشیه امنیت مطلوبی برای بازیکنان حرفه‌ای فوتبال به وجود آورد. امروزه پوشش انواع بیمه برای بازیکنان حرفه‌ای فوتبال معمولاً توسط باشگاه‌های فوتبال انجام می‌شود ولی سازمان‌های لیگ فوتبال نیز می‌توانند با وضع قوانین و مقررات و همچنین معیارهایی برای باشگاه‌ها، آنها را موظف به انجام چنین امری کنند.

فقدان اصول اخلاقی و قانونی مناسب برای بازیکنان حرفه‌ای فوتبال برای چگونگی رفتار در قبال تماشاگران، رسانه‌ها و عموم مردم، یکی از عواملی است که بعضاً سبب بروز مشکلاتی در لیگ حرفه‌ای فوتبال در ایران شده است. تیلور در گزارش خود یکی از عوامل وجود آشوبگری در استادیوم‌های فوتبال انگلستان در دهه‌های گذشته را رفتارهای نامناسب بازیکنان فوتبال می‌داند که موجب تحریک بعضی از تماشاگران می‌شود (۸)، لیکن با برقراری اصول اخلاقی و قانونی برای بازیکنان حرفه‌ای می‌توان تا حد زیادی این مقوله را کنترل کرد.

در حیطه قراردادهای بازیکنان حرفه‌ای فوتبال و وجود سیستم مناسب نقل و انتقال بازیکنان فوتبال نیز اختلاف چشمگیری بین سازمان لیگ ژاپن و ایران وجود دارد. در حال حاضر در لیگ حرفه‌ای ایران بازیکن حرفه‌ای و قرارداد حرفه‌ای به روشنی تعریف نشده است. همچنین هیچ‌گونه سقف حقوق و پاداشی برای بازیکنان حرفه‌ای فوتبال در نظر گرفته نشده است. تحقیق انجام شده بر روی باشگاه‌های لیگ حرفه‌ای ایران نشان داد که اکثر قریب به اتفاق باشگاه‌ها در پایان سال مالی خود دارای تراز مثبت مالی نیستند (۲). دارا نبودن تراز مالی مثبت در باشگاه‌های حرفه‌ای به دلیل بیشتر بودن میزان هزینه‌ها از درآمدهای باشگاه است. از این رو با توجه به اینکه بیشتر باشگاه‌های فوتبال کشور به نوعی توسط سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی تأمین مالی می‌شوند و خود درآمدزایی بسیار اندکی دارند، هزینه کردن مبالغ گراف برای خرید بازیکنان فوتبال در ایران بسیار قابل تأمل است.

- عملکرد سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال در حیطه فعالیت‌های خدماتی، اطلاع رسانی و پشتیبانی یافته‌های تحقیق نشان دهنده عملکرد بسیار ضعیف سازمان لیگ حرفه‌ای در حیطه فعالیت‌های خدماتی، اطلاعاتی و پشتیبانی است. در حیطه اطلاع رسانی سازمان لیگ حرفه‌ای ایران حتی دارای سایت اینترنتی اختصاصی نیز نیست. این در حالی است که همه سازمان‌های لیگ حرفه‌ای در جهان از سایت اینترنتی برخوردارند و تمامی آنها کلیه اطلاعات و آمار و ارقام مربوط به مسابقات را در سایت اختصاصی خود اعلام می‌دارند. همچنین سازمان لیگ حرفه‌ای ایران از شفافیت لازم برای ارائه اطلاعات مختلف نظیر اطلاعات مالی، اداری و غیره برخوردار نیست.

امروزه این موضوع به اثبات رسیده که وجود شفافیت در اطلاعات مالی و اداری و ارائه آن به عموم مردم سود زیادی را عاید فوتبال حرفه‌ای می‌کند. سازمان لیگ برتر ژاپن نیز از این طریق و

با نشان دادن حسن نیت، هر ساله سود بیشتری را از محل حامیان مالی کسب می‌کند. در حقیقت ارائه اطلاعات مالی و اداری و گزارش‌های عملکردی به عموم مردم امری است که در فوتبال حرفه‌ای نه تنها در سازمان‌های لیگ بلکه در باشگاه‌های فوتبال نیز انجام می‌شود. تحقیق مرتبط انجام شده بر روی باشگاه‌های حرفه‌ای نیز پیشنهاد می‌کند که ضرورت دارد تا در اطلاعات مالی لیگ حرفه‌ای شفافیت سازی لازم صورت گیرد (۲).

سازمان لیگ حرفه‌ای ایران در حیطه ارائه خدمات آموزشی به داوران، مربیان، مدیران باشگاه‌های فوتبال کشور از عملکرد مطلوبی برخوردار نیست. با توجه به اینکه داوران، مربیان و حتی مدیران باشگاه‌ها برای انجام فعالیت در حیطه فوتبال حرفه‌ای، به تخصص و آگاهی ویژه‌ای نیازمندند، از این رو برگزاری کارگاه‌های آموزشی مختلف با همکاری سازمان لیگ و فدراسیون فوتبال برای این گونه افراد می‌تواند تا حد زیادی سطح فوتبال حرفه‌ای در کشور را تحت تأثیر خود قرار دهد. از سوی دیگر، برقراری معیارها و استانداردهای ویژه از سوی سازمان لیگ برای مربیان و مدیران باشگاه‌ها نیز می‌تواند مفید و کارساز باشد. عدم بکارگیری تحقیق و پژوهش در سازمان لیگ حرفه‌ای از دیگر موارد اختلاف عملکرد سازمان لیگ حرفه‌ای ایران و ژاپن است. امروزه مدیران ورزشی دریافته‌اند که با سرمایه گذاری بر روی پژوهش در حیطه‌های مختلف ورزش می‌توانند از بسیاری از هزینه‌های اضافی سازمان خود جلوگیری کنند.

منابع و مآخذ

۱. جلالی فراهانی، مجید. (۱۳۸۳). "بررسی تطبیقی ساختار سازمانی و اساسنامه فدراسیون فوتبال جمهوری اسلامی ایران و کشورهای منتخب و نیز فیفا جهت ارائه الگوی بهینه"، رساله دکتری تربیت بدنی، دانشگاه تهران.
۲. خبیری، محمد. (بهار ۱۳۸۳). "مقایسه وضعیت باشگاه‌های لیگ حرفه‌ای فوتبال با معیارهای یوفا و باشگاه‌های منتخب از کشورهای کره جنوبی، ژاپن، امارات و ترکیه". طرح پژوهشی، پژوهشکده تربیت بدنی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
۳. داوری، بابک. (۱۳۸۰). "بررسی ساختار سازمانی فدراسیون فوتبال و ارائه الگوی بهینه". پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت دولتی، دانشگاه تهران.

۴. طرح جامع ورزش کشور، (خرداد ۱۳۸۲). "مطالعات تفصیلی توسعه ورزش حرفه‌ای"، سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران.
۵. فدراسیون فوتبال جمهوری اسلامی ایران، (۱۳۸۱). "سازمان لیگ حرفه‌ای فوتبال".
۶. کردی، محمدرضا و دیگران. (۱۳۸۱). "بررسی دیدگاه کارشناسان، مربیان، داوران و نویسندگان ورزشی در خصوص مسائل و مشکلات فوتبال کشور با تاکید بر باشگاه‌ها"، از سری مقالات ارائه شده در اولین سمینار علم و فوتبال.
7. *Agreement, registration and transfer of professional football players (May 1999). Japan football association (JFA).*
8. *Football stadia after Taylor, (2002). Sir norman chester for football research, fact sheet 2, university of Leicester.*
9. *Handbook of Japan football association (in Japanese), 2003.*
10. *JFA guidebook, (2002). Japan Football association.*
11. *J League Guide (in english) (March 2003). Conditions of J1 and J2 Membership, Japan professional football league.*
12. *J League Guide (in english), Club management data, Japan professional football league.*
13. *J. League Guide (in english), May 2004. Japan professional football league.*
14. *J. League handbook (in Japanese) (2004). Japan professional football league.*
15. *Julie A, Foreman, (2002). Corporate Governance Issues in a Professional sport, School of business, swinburne university of technology.*
16. *Stephen Morrow, (1999). The new business of football, MCMILLAN press Ltd, first published.*
17. *The new football economics (2002). Fact sheet 10, sir norman chester for football research, university of leicester.*
18. *World development indicators database, August 2004, www.worldbank.com*

